

zac's, de Paul de Kock's, de Barbusses en anderen stoot den christen af.

Als de christen de werkelijkheid wil kennen drift hem niet het behagen in het onschone en het onzedelijke en het onware in de werkelijkheid, maar de eisch der noodzakelijkheid.

Hij wil niet leven in een ingebeelde wereld.

Hij moet tot waar weten komen.

Anders stelt hij zich buiten de realiteit.

Kan hij voor het zondige in die realiteit geen belijdenis doen voor zijn God.

Kan hij zich voor het verleidelijke in de realiteit niet hoeden en anderen waarschuwen.

Kan hij het corrupte, het rotte in de realiteit niet geeselen en striemen.

Kan hij het goede in de realiteit niet waardeeren en tot ontwikkeling koesteren.

Positie nemend in de realiteit kan hij eerst streven naar het ideale, dat van boven is in Christus Jezus.

Een aanzienlijke dosis realisme is daarom onderstelling van alle reformatische gezindheid.

Maar dan moet in dat realisme de realiteit niet gefotografeerd worden en weergegeven zonder beoordeeling, maar moet ze getoetst worden aan normen, aan regelen, door God gesteld.

De realiteit moet bezien niet met het interessante oog, want men kan zelfs de hel interessant maken.

Zij moet beschouwd bij het licht Gods.

Dat deed ook Habakuk.

In zijn realistische beschrijving van Israëls geestelijke gesteldheid spreekt hij van verwoesting en geweld, van twist en jekijf, van rechtsverdraaiing en rechtsverkrachting, van machteloosheid der godvruchtigen.

Bij dit alles legt hij de norm, de maatstaf aan van Gods heilige wet.

De wet wordt onderlaten, zoo is zijn verzuiging.

En zoo vindt hij in Israël niets dan anarchie. Het geweld keert de gezagsverhoudingen om.

Het volk is hopeloos verdeeld.

De justitie is niet eens klassejustitie, maar in justitie geworden.

En de goddeloozen zijn zoozeer in de meerderheid, dat de rechtvaardigen, een verdwijnende minderheid, praktisch aan den stand van zaken niets veranderen kunnen. Ondanks hun principiële getuigen komt het recht verdrand voort.

Habakuk spaart zijn tijd niet.

Hij spaart ook de geestelijke leidslieden in zijn tijd niet. Hij noemt ze kortweg: goddeloozen.

Hij voelt het: eerst moeten de oogen wijd open gaan voor de realiteit, zal zijn reformatische arbeid een vruchtbaren bodem vinden.

Eerst moet de zwarte realiteit voor God uitgesproken, zal zijn roepen en schreeuwen om reformatie verhoord worden.

Hoe staat gij nu tegenover de realiteit.

Alleen met ontvankelijken geest?

Of tenminste met de vooropgezette bedoeling om in die realiteit alleen het schoone te schouwen en het leelijke haastig te verstoppen?

Dan heeft het volk Gods, dat reformatie wil, aan u niets.

Dan hebt gij den zin voor hooger geestelijk leven verloren.

Dan is het gevoel van Jezus Christus, die eertijds de profeten, ook Habakuk inspireerde, in u niet.

Gij moet kritisch tegenover de werkelijkheid staan. O. Gij moet naar de norm van Gods wet beoordeelen en veroordeelen.

Niet eigen smaak, niet eigen wensch, niet idealistische aspiraties, maar de wil des Heeren alleen heeft over de werkelijkheid te beslissen.

Het „niet uit ons, maar al uit Hem" blijve ook hier van kracht.

Dan wordt gij ook gewaar, hoever de realiteit afwijkt van den eisch Gods.

Dat geeft u vastheid in uw reformatische actie.

Doel in uw reformatisch willen.

Afhankelijkheid in uw reformatisch werken.

Onverzettelijkheid tegenover al wat de reformatie wil smoren.

Gebedsdrang om reformatische vervorming der realiteit.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

—= Verkorte Bijbeluitgave.

De kwestie van de verkorte bijbeluitgave kwam door het werk, dat Dr Obbink, hoogleraar te Utrecht, nu uitgeeft en waarvan thans het eerste stuk compleet is, opzien op het tapijt.

Vroeger had die zich in anderen vorm opgedrongen, inzonderheid ten opzichte van zoogenaamde kinderbijbels.

Maar door den eerbied afdwingenden arbeid van prof. Obbink kwam zij in een nieuw stadium.

Stelt men de vraag: is een verkorte bijbeluitgave geoorloofd in het afgetrokken, dan kan zij niet hotweg met een ontkenning worden beantwoord.

Er zijn gevallen denkbaar, dat men het meer verkieslijk kan achten den menschen enkele gedeelten van den bijbel voor te leggen dan den geheelen bijbel.

Als b.v. iemand ernstig krank is en te vermoed om eenige hoofdstukken uit de Schrift achter elkander te lezen, dan kan hem zoo uitnemend van dienst zijn „Sommige troostelijke uitspraken der Heilige Schrift om in doodsnood te bidden" en „Sommige uitspraken, dienende voor de zieken in hun uiterste", welke men achter onze liturgische geschriften vindt opgenomen. Wel bezitten zij geen officieel kerkelijk gezag, maar zij dateeren reeds van ouden datum, uit den bloeitijd der Reformatie. En nu ware het zeer wel denkbaar, dat men deze uitspraken nog ging vermeerderen om novens den eigenlijken „Ziekentroost", die meer een logische uitsenzetting van de leer der waarheid geeft, te worden gebruikt.

Als daar jonge soldaten naar het front vertrokken, zal men gaarne de pogingen steunen om hen allen een uittreksel uit de evangeliën in den ransel te stoppen. Zouden zij in het heete van den strijd niet zoo licht naar den bijbel grijpen, zulk een uitgekozen bijbelgedeelte laat zich gemakkelijker opslaan.

Op inrichtingen als normaal- en kweekscholen, Christelijke H. B. S. en gymnasia werd langen tijd en wordt nog wel gebruikt het leerboek van Zahn, dat voor het grootste deel stukken uit den bijbel letterlijk afdruckt.

Voor evangelisatie-doelinden maakt men ook vaak gebruik van enkele bijbelgedeelten en niemand zal dat afkeuren.

Deze voorbeelden waren nog te vermeerderen. Waarmede wij dan vooropstellen, dat we ons niet onvoorwaardelijk tegen eenige verkorte bijbeluitgave verklaren.

Maar hij zulk een verkorte uitgave moet dan ook een zeer speciaal doel voor oogen staan.

Goed dient zij te laten uitkomen, dat zij „de Bijbel" niet is, doch slechts een bloemlezing eruit.

En tevens de gedachte levendig houden, dat de geheele Bijbel voor de kerk, ook voor de geloovigen van dezen tijd onmisbaar is.

Zoodra een verkorte uitgave den indruk vestigt, dat zij het beste uit de Schrift wil bieden, het meest geïnspireerde, het meest voor onzen tijd geschikte, is zij geoordeeld.

Want dan gaat de opsteller ervan schiften tusschen het meer en minder voornamen.

Zijn verstandelijk inzicht gaat over de Schrift heerschen.

Hij maakt uit waarmee men uit den bijbel volstaan kan.

En dat doet afbreuk aan de gaafheid der Schrift.

God heeft Zijn geheele Woord aan de kerk toebetrout.

Dat hebben we ongeschonden te bewaren.

Naar dien geheelen bijbel moet dan ook elke verkorte uitgave het verlangen opwekken.

De laatste kan daarom onze huisbijbel niet zijn. Want afgedacht van de vraag of men in een gezin, waar knapen en meisjes zijn niet beter doet de gedeelten, welke over geslachtelijke verhoudingen handelen over te slaan bij het lezen, en of het stichtelijk kan zijn een week lang geslachtsregister en ceremonieele wet in de huiselijke godsdienst-oefening te laten spreken, moet ieder lid in het gezin toch weten, dat de gansche bijbel ons troostboek is, dat geen enkel gedeelte in goddelijk gezag beneden een ander staat, dat, waar men dat Woord ook grijpt, men steeds met onbedriegelijke Godsopenbaring heeft te doen.

Daarom, geen verkorte uitgave op den huiselijken disch, op den kerkbank en voor particulier onderzoek in het eenzame vertrek der geloovigen.

In bepaalde omstandigheden kan een verkorte uitgave hulp verleen, maar als het leven zijn normalen loop volbrengt niet.

Dan zij het gansche Woord de lamp voor onzen voet en het licht op ons pad.

Daarmee hebben we tegelijk ons gevoel uitgesproken over den arbeid van prof. Obbink.

Als vertaling heeft zij ter dege verdiensten.

Wanneer het in de Gereformeerde kerken tot een herziening der Statenvertaling komt, kan zij met vrucht worden geraadpleegd.

Maar de opzet heeft onze instemming niet.

Prof. Obbink toch schrijft: „Deze vertaling omvat den ganschen inhoud der Schrift voorzover zij in de huiselijke en kerkelijke praktijk pleegt te worden gelezen."

Nu valt het voor één man al heel moeilijk niet te maken wat „pleegt te worden gelezen".

Daarvoor zou een uitgebreide enquête noodig zijn.

In elk geval wordt onder Gereformeerden veel meer gelezen, dan men hier afgedrukt vindt.

Daarbij, de huiselijke en kerkelijke praktijk mogen nooit tot een maatstaf worden.

Die praktijk kan onzuiver zijn en is het ook.

Daarom wordt juist op reformatie aangedrongen, ook in dit opzicht.

En wie nu nog nader de weglatingen van prof. Obbink bestudeert, bemerkt, dat de Schriftkritiek hier een voornamen rol speelt.

Hoeveel goeds deze uitgave dan ook heeft, zij mag ons Gereformeerde volk niet anders dan ont-raden worden.

—= De Vrije Universiteit voor alle Gereformeerden in den lande.

De Hoofdredacteur van „De Waarheidsvriend".

Da Van Grieken, heeft zijn sympathie voor onze

Vrije Universiteit niet onder stoelen of banken gestoken.

Hij belichaamt ze zelfs in een voorstel ter Haag-sche Synode om voor kandidaten van de Vrije het predikambt in de Herv. Kerk open te stellen. Thans schrijft zijn blad:

Er zijn twee dingen rakende het Hooger Onder-wijs, die onze aandacht vragen. En dat is ten eerste, dat in de kringen van de Vrije Universiteit ervaren wordt, dat op den duur de kring van leden en begunstigers der Vereeniging zal moeten worden uitgebreid en de financiële offers veel-vuldiger zullen moeten worden; daar anders de Vrije Universiteit met 5 faculteiten enz., niet zal kunnen blijven bestaan. En de tweede gebeurtenis van belang in deze is, dat er spoedig een Roomsche Universiteit zal zijn, die natuurlijk over geldge-breuk niet zal hebben te klagen.

Dat doet ons nog eens vragen: is het geen tijd, dat de Vrije Universiteit inderdaad ophoudt te behoreen tot een bepaalde kerkelijke gezindte, in dit geval de Gereformeerde Kerken en dat we krijgen een Hoogeschool ter beoefening van de wetenschappen, opkomend uit de Kerk; maar dan de Kerk genomen, zooals we allen belijden met de 12 artikelen van ons Christelijk geloof: Ik geloof eene, heilige algemeene Christelijke Kerk. Dus in den zin van het lichaam van Christus, de saamvatting aller geloovigen; en dan bepaald zoo-als dat lichaam van Christus leeft bij het licht, dat God heeft doen opgaan in de groote refor-matorische beweging der 16de eeuw.

Geen kerkelijke gezindte.

Maar wel de geestelijke ader van het lichaam van Christus er in.

Opkomend uit het leven der geloovigen, die saam zich scharen rondom Gods Woord, die saam leven uit de Gereformeerde, echt-reformatische beginselen.

Wij willen die vraag nog eens doen, haar met ernst voorleggend aan de Directeuren van de Vrije Universiteit, aan de Hoogelaren van alle facul-teiten aan die Hoogeschool, aan alle Gereformeer-den in den lande, in de hoop, dat eindelijk door allen, die het wel meenen met land en volk en Christus' Kerk mogen liefhebben er eens ernstig over gedacht zal worden.

Zouden „De Heraut", „De Reformatie", „De Bazuin", enz., er eens iets van willen zeggen?

Zou men het in den kring van degenen, die in onze Hervormde Kerk de belijdenis liefhebben, ook eens willen overwegen, om te komen tot positief werk tegenover Rome in het midden van ons volk?

Wij willen ook om Da Van Grieken dit stukske niet gaarne negeeren.

Bovenal niet, omdat er een ideaal uit spreekt, dat nog altijd ook ons ideaal blijft: vereeniging van alle Gereformeerden.

Toch weten wij niet goed, hoe wij hierover vrucht-bare besprekingen moeten voeren.

Nog versch ligt in het geheugen een discussie tusschen „De Waarheidsvriend" en „De Heraut" over deze materie.

De eerste gaf als haar meening te kennen, dat de Vrije een Hervormd jurist, met name genoemd, moest benoemen.

„De Heraut" vroeg ter snede, of „De Waarheidsvriend" zeker wist, dat geen pogingen in dien geest waren aangewend.

Zoo verzandde het debat.

Opdat dit niet weer geschiede, geloof ik, dat Da Van Grieken zijn gedachten eens in een be-lind voorstel moest uitwerken en dat niet slechts als zijn private opinie aanbieden, maar ruggespraak houden met de groep, waartoe hij behoort en dan als resultaat van gemeenschappelijk overleg onder-handelingen voeren met onze Vrije Universiteit.

Dat zou dunkt mij doeltreffender zijn dan ar-tikelen, die licht langs elkander heenloopen.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Uit eigen partij.

III.

Het passief vrouwenkiesrecht.

Over het kiesrecht der vrouw wordt in onze partij niet gelijk gedacht. De overgrote meerderheid voelt voor het optreden der vrouw op het politieke terrein niets, en is met de Commissie-Idenburg, ervan overtuigd, dat heel deze werkzaamheid tegen de roeping en de bestemming van de vrouw naar Gods bedoeling ingaat, doch er zijn ook anderen, Onderscheidene leden der anti-revolutionaire partij, en daarbij mannen van auto-riteit en naam, van invloed en gezag, kunnen niet inzien, dat met een beroep op de openbaring des Heeren, het vrouwenkiesrecht moet gewraakt wor-den, en zij achten het een eisch van den geeste-lijken strijd onzer dagen, dat ook de vrouwen mede optrekken, en haar de weg tot Kamer en Raad geopend worden.

Mag deze meening nu geduld?

Op den voorgrond moet staan, dat deze quaestie niet absoluut door de Heilige Schrift wordt uit-gemaakt. Het rapport-Idenburg zegt terecht, „dat de beantwoording van de gestelde vraag, welke houding n.l. door de anti-revolu-tionaire partij moet aangenomen worden ten op-

zichte v
steunt
de He
aanva
gebod
ten de
ook na
perken
een abs
er niet
candida
uit krac
Overhe
roep o
En z
Deze
Zelfs
wenkies
zaamhe
uitgespr
voegdh
niet zou
ordinan
Wij n
Voor
om is h
lutie va
vrouwer
broeder
begrepe
(k spre
geheel),
die mate
aanhang
gevoelen
gen. En
cipiele
hoe wij
zich nie
een der
zen, en
Daaro
vallen.
Evenz
Ik ge
meerder
de verg
uitzonde
openen,
revolutie
gesteld,
gewoest.
De re
voiligen
Zij pl
gram v
dit prog
recht d
vrouwer
geen en
zij ontu
om te
en van
vrouw
de State

Voor
Het l
lange n
het acti
naar de
begeerd
is. Deze
lutie-vre
angeluk
dagen
treden,
na de
De ge
Precie
Toen,
kunnen
en de a
dat er i
beloften
ontwik
steeds d
Weint
tot ons
Wij f
revolutie
wanneer
het n
plaatst
rische c
partij m
zaken v
voor on
regerin
stemm
wel is
den hat
vrijmoed
zijn. Di
Schrift
betreder
vrouwe
met een
beginsel

zichte van het passief vrouwenkiesrecht, niet kan steunen op een bepaalde uitspraak in de Heilige Schrift, waarin praktische aanvaarding van het vrouwenkiesrecht geboden of verboden wordt" en we moeten de principieel zijde van dit vraagstuk dan ook nauwgezet tot deze juiste verhoudingen beperken. Immers, indien we te doen hadden met een absolute beslissing van het Woord Gods, mocht er niet alleen niet aan gedacht worden een vrouw candidaat te stellen, maar waren al onze vrouwen uit kracht van haar zielsovertuiging geroepen de Overheid ongehoorzaam te zijn, als deze haar op-roep om aan haar stemplicht te voldoen.

En zoo staat het niet.

Deze consequentie aanvaardt niemand.

Zelfs de meest vurige tegenstanders van het vrouwenkiesrecht onder ons, durven deze ongehoorzaamheid niet te prediken, maar daarin ligt tegelijk uitgesproken, dat degenen, die de genoemde bevoegdheden wel aan de vrouw willen toekennen, niet zonder meer als ongehoorzaam aan 's Heeren ordinantie mogen gebannen worden.

Wij moeten voorzichtig zijn.

Voor een scheuring moeten we waken, en daarom is het voor onze partij zoo goed, dat de resolutie van het Centraal-Comité inzake het passief vrouwenkiesrecht is aangenomen. Onze Friese broeders hebben dit tenslotte zelf wel gevoeld. Zij begrepen wel, dat, wanneer het Sneeker voorstel, (ik spreek nu niet over de Sneeker-motie in haar geheel), werd aanvaard, het vrouwenkiesrecht in die mate principieel was veroordeeld, dat er voor de aanhangers slechts twee wegen overbleven: of hun gevoelens laten varen, of onze partij vaarwel zeggen. En dit laatste mocht niet. Hoezeer op principieel vastheid moet worden aangedrongen, en hoe wijd we de deuren openzetten voor ieder, die zich niet bij ons thuis gevoelt, om heen te gaan, een dergelijke tweespalt zou onverantwoordelijk wezen, en in dezen critieken tijd niet duldbaar.

Daarom moest vooral het Gorcumse voorstel vallen.

Evenals het amendement van Utrecht.

Ik geloof niet, dat voor deze voorstellen een meerderheid te vinden was, doch gesteld eens, dat de vergadering zich had laten overhalen, om de uitzonderingsgevallen toe te staan en de deur te openen, dan zou het meerendeel van onze anti-revolutionaire broeders en zusters diep zijn teleurgesteld, en was de kans op splitsing nog grooter geweest.

De resolutie van het Centraal-Comité wees den volgenden weg.

Zij plaatste zich op het standpunt van het programma van beginselen, en sprak uit, dat, zolang dit programma niet gewijzigd, en het passieve kiesrecht door ons als partij niet is aanvaard, geen vrouwen zullen candidaat gesteld worden, en zelfs geen enkele exceptie mag worden toegelaten. Doch zij ontnam den voorstanders evenmin het recht om te gelooven, dat het in het belang der partij en van ons volk kan zijn, dat eerlang ook de vrouw haar intrede doet in het Parlement, of in de Staten en Raden.

Voor die overtuiging is ons volk niet warm.

Het kan deze emancipatie der vrouw nog op lange na niet toejuichen, en zeker, het aanvaardt het actief kiesrecht, en onze vrouwen gaan allen naar de stembus, doch niet omdat ze dit stemrecht begeerd hebben, maar omdat het ons opgedragen is. Deze gansche zaak danken we aan de revolutie-vrees van November 1918, en het is zoo ongelukkig, dat ons ministerie, dat in die donkere dagen ter eener zijde krachtig en finis kon optreden, aan den anderen kant de eene concessie na de andere gedaan heeft.

De geboortehistorie deugt niet.

Precoë als bij veel sociale maatregelen.

Toen de nood dreigde is er, en psychologisch kunnen we dit uitnemend verklaren, teveel beloofd, en de achterstand en sociale tekorten eischen ook, dat er ingegrepen werd, maar bij die overvloedige beloften is te weinig gerekend met de normale ontwikkeling van het sociale leven, en met den, steeds donker wordenden economischen toestand.

Welnu, het vrouwenkiesrecht is op dezelfde wijze tot ons gekomen.

Wij hebben er niet om gevraagd, en de anti-revolutionaire partij heeft het niet gewenscht, en wanneer het ons niet opgelegd was, zouden wij het nimmer op ons programma van wenschen geplaatst hebben. En ik geloof, de christelijk-historische ook niet. Het vooruitstrevende deel in deze partij moge zich in den tegenwoordigen gang van zaken verheugen, er is een breede schare, die meer voor onze resolutie gevoelt, en zeker niet tot de regering gekomen was met de vraag: open de stembus ook voor de vrouw. Doch nu dit kiesrecht wel is geworden, en onze vrouwen geroepen worden haar stem uit te brengen, hebben wij geen vrijmoedigheid aan deze roeping ongehoorzaam te zijn. Dit zouden we moeten wezen, indien de Schrift ons uitdrukkelijk verbood dezen weg te betreden, doch nu we in deze quaestie van de vrouwelijke bevoegdheden op politiek terrein, niet met een primair, maar met een afgeleid, secundair beginsel te doen hebben, kan er voor de christe-

lijke vrouw geen bezwaar zijn, de taak, die de Overheid haar oplegt, te volbrengen.

Daarmede juichen we het vrouwenkiesrecht nog niet toe.

Noch het actief noch het passief heeft onze sympathie, en wat laatste aangaat, kan ik me aansluiten bij het oordeel van de Commissie-IJenburg. God heeft in het algemeen de vrouw een andere taak gegeven en als wij in het licht van Zijn Woord de roeping en bestemming der vrouw bezien, teekent zich voor ons oog een ander pad af.

Nu beroepen de voorstanders zich steeds op Debora.

Bekort dit beroep zeer ongelukkig en zwak. Debora is opgetreden in een tijd, toen de mannen te lui en te laf en te lamkendig waren, (vergeef me dit niet-parlementaire en toch veelzeggend woord), om een hand uit te steken tot Israëls behoudens. Wie het lied van Debora leest, merkt hoe droef het met de mannen Israëls gesteld was. Ruken bleef tusschen de stallingen om het gebiaai der kudde te hooren. Dan onthield zich in zijn schepen, en kwam niet te hulp. Gilad bleef aan gene zijde van den Jordaan. Asor trok zich in zijn zeeplaatsen tusschen de gescheurde vestingen terug. Barak durft alleen niet, en Meroz, een stad, die op het terrein van den strijd ligt, wordt gevloekt, omdat zij niet gekomen is tot de hulp des Heeren, met de helden.

In dien tijd roept God Debora.

Omval er geen man meer is.

Omdat Israël geen held meer kent, en... op die uitzondering, die waarlijk voor de mannen niet vleiend is, gronden veel voorstanders van het passief vrouwenkiesrecht hun argumentatie. Terecht is op de Deputatenvergadering tegen dit argument en beroep op de Heilige Schrift opgekomen, en wanneer er geen krachtiger bewijs worden aangevoerd, is het pleit al zeer zwak. Die zwakheid ligt m.i. ook in de overigen indrukwekkende lezing van wijlen Ds. Sikkels over: „De groote toekomst en de vrouw". Hij stelt daarin op den voorgrond, dat de vrouw den man niet mag verdringen, doch hij voorspelt, dat de tijd kan en zal komen, dat het leven roept om vrouwenraad. En dan moet de vrouw zich geven. Dan mag zij zich niet onttrekken, en hebben wij haar niet tegen te houden.

Natuurlijk niet.

Als het moet.

Als de vrouw geroepen wordt.

Doch wat kan er al niet gebeuren, wanneer de nood roept om krachten, die in normale omstandigheden niet gebruikt worden! Dan grijpen we aan, wat onze hand vindt om te doen, en geven we ons aan een arbeid, waaraan we, als alles z'n gewoon verloop heeft, niet denken. En als het gebrek aan mannelijke kracht zoo groot is, dat de vrouw moet te hulp komen, en wanneer de levensnood zoo stijgt, dat dit leven roept om vrouwenraad, zal er dan een anti-revolutionair de Debora's verhinderen om zich aan de spits te stellen?

Meerdere praktische bezwaren waren aan te voeren.

Doch ik wil het hierbij laten.

Het was alleen mijn bedoeling de juistheid en het profijtlijke van de beslissing der Deputatenvergadering te doen uitkomen, en m.i. zal de praktijk bewijzen, dat deze weg de meest uitnemende is.

K. D.

LITERATUUR EN KUNST.

Christendom en Kunst.

VI.

Is het nu wel wenschelijk, werd ons reeds van verschillende zijden gevraagd, deze twee levensrichtingen zoo tegenover elkander te plaatsen, alsof zij niets met elkaar gemeen hadden? Hadden wij niet liever het probleem anders moeten aanpakken, en ook hier dadelijk moeten wijzen op het Calvinisme, wijf van perspectief, dat ons leert, hoe het „schoone en het goede beide hun normen ontleenen aan één beginsel?

Nu meen ik, dat hier slechts sprake kan zijn van een verschil in methode. Het opzet heb ik deze wijze van behandelen gekozen. Het kan noodig zijn vanuit de praktijk met al haar verwikkelingen op te klimmen, omdat wij van boven af neerdalend zoo vaak blijven zweven! Wij hopen bij deze wijze van behandeling niet af te voeren van, maar integendeel juist heen te wijzen naar het punt, vanwaar men bij een andere, misschien onder ons meer gebruikelijke, methode pleegt uit te gaan.

Zoo zijn we nu weer teruggekomen, maar beter toegerust, tot de hoofdvraag, reeds in ons eerste artikel gesteld. Is er praktisch-reel een verzoening mogelijk van Christendom en kunst? Of is ons spreken van „Christelijke kunst" een frase, en hebben wij het ons al te gemakkelijk gemaakt, toen we dachten, dat een Christen in zijn kunstwerk niets anders kon dan zijn God verheerlijken, (dus „Christelijke kunst" ons schenken?

En toch, wij vinden dat in zulk een „verzoening" eigenlijk het ideaal ligt! Er ligt zoo iets echt-menschelijks in dezen drang naar verzoening en synthese. Steeds weer neigt het menschelijk denken naar samenvatting onder groote gezichtspunten, naar

oplossing der eenzijdigheden in één grootsche gedachte. Daarom bewonderen wij een filosofisch stelsel als indrukwekkend kunstwerk, omdat het een eenheid is, ook al kan het als hoogste waarheid nooit vinden de instemming van ons gemoed. Elke tegenstrijdigheid roept om verzoening, elke dissonant schreit om oplossing in harmonie! Het is het willen-saamvatten van het heelal onder één formule. Deze drang naar synthese kan zich zelfs zoo heftig uiten, zoo nietsontziend zijn weg gaan, dat elk verband met het leven teloor gaat, en een aprioristische (voorbarige) constructie alle contact met de levende werkelijkheid kwijt raakt.

Och, hoe gemakkelijk gaat het ook hier weer te zeggen, dat deze twee levensrichtingen verzoend zijn met elkander, dus ook voor ons verzoend moeten worden. Maar voor wien zijn ze waarlijk verzoend? Trouwens, wie waarlijk meegestuwd wordt met de aesthetische levensrichting, voelt heel spoedig het goedkope van een oplossing in enkele woorden, en de naïviteit, ja lichtvaardigheid, waar men zulke knutselwerk durft aan te prijzen.

Maar gelooven wij dan in 't geheel niet aan een verzoening, niet slechts op papier, maar ook in de werkelijkheid van ons leven? Ja, maar deze verzoening zal veelal blijven een verzoening-in-hope, al hebben ze geleefd en zullen ze misschien weér komen, de begenadigden, de groote verwerkelijkers van het ideaal, in wier kunstwerk vroomheid en schoonheid als twee-eenheid onthloeiën!

Maar toch zal het wel altijd blijven een opklimmen tot de vooruitgenieting van een komende heerlijkheid!

Intusschen schijnt het voor ons moeilijk te wachten en geduldig te zijn, en te erkennen, dat hier nooit deze twee levensrichtingen volkomen verzoend zullen zijn. Want als wij ongeduldig geworden zijn, kost het moeite ons te beheerschen, dat we niet vooruitgripen „als een roof" wat als ideaal uit de verte wenkt, — of wij gaan het probleem behandelen als een Gordiaanschen knoop, ook al een kenmerk van ons ongeduld!

Maar er is in ons leven zooveel, dat vraagt om verzoening, en toch blijft het ideaal onvervuld. Altijd is er weer de spanning, het jagen-om-te-grijpen, zelden het gegrepen-hebben! Het brengt ons niets voort uit of wij al spreken van een leven in, maar niet van de wereld, — of ja, we mogen het toch wel zeggen, als we het maar goed met elkander eens zijn, dat we hiermee slechts woorden bijeenbrengen, en dat onverminderd voortduurt de levensspanning, en dagelijks waerkeert de levensstrijd.

Er is reden te vreezen, dat niet voldoende beseft wordt, welke dingen men tracht te vereenigen, wanneer men zoo spoedig een oplossing gereed houdt.

Wie in de kunst niet meer kan zien dan een uitvinding van de menschelijke samenleving om „zich te verzetten", kan niet begrijpen, hoe hier klemt de eisch van het Christelijk leven. Voor hem is hier zelfs geen probleem te bespeuren.

Maar ook, wie niet bij ervaring weet, wat het zeggen wil zijn kruis dagelijks op te nemen en Christus na te volgen, — wat het zeggen wil al het aardse gering te schatten in het licht der goddelijke hovenardsche werkelijkheid, die voert ook niet hoe hij in conflict kan komen met zijn kunstzin, die overal schoonheid speurt, ook in de dingen der „wereld".

Men anders schat al te vaak de geweldige macht, die de kunst uitoefent op haar ingewijden. Er is misschien wel geen enkele macht op geestelijk gebied, die den mensch zoo sterk kan aangrijpen als de kunst, die zich rechtstreeks richt tot zijn hart, en met hem spreekt van ziel tot ziel.

Wij spraken zooeven van het behandelen van het probleem als een „Gordiaanschen knoop". Wij willen een voorbeeld kiezen, om onze bedoeling toe te lichten. Men hoort onder ons nogal vaak de leus: „Voor den Christen geen kunst, dan die strekt tot verheerlijking van Gods naam!" Is dit echter bij nader bezinnen iets, dat ons praktisch veel verder helpt? Het zal velen met mij moeilijk vallen dezen maatstaf aan te leggen bij hun kunst-waardering. Niet, omdat wij met de woorden op zich zelf niet instemmen, maar omdat ze zoo weinig houvast geven, als we er mee de wereld in gaan!

Velen hebben in hun verlegenheid getracht het probleem aan een oplossing te helpen, door van den één of anderen kant iets af te slijpen, d.w.z. door of het aesthetische te verminken of de eischen van het ethische leven te verzwakken. Om met het eerste te beginnen: van het verzwakken der aesthetische eischen zouden wij helaas menig voorbeeld kunnen noemen. Hier wordt te kort gedaan aan de hooge betekenis der kunst. Waarlijk, het „schoone" dient niet om „afleiding" te geven, en de kunst mag niet in dienst gesteld worden van het vermaak, al heeft zelfs een Rousseau gezegd: „Kunsten dienen enkel tot uitspanning". Hiertegenover moeten wij nadrukkelijk als onze overtuiging uitspreken, dat kunst alleen en uitsluitend is openbaring van schoonheid en als zodanig dan ook dient beoordeeld te worden.

Om een kunstwerk zuiver op ons te laten inwerken, moeten wij iets heel eenvoudigs doen: het laten uitspreken! Toch schijnt dit eenvoudige voor